

TÉNYEK -TRENDEK - TERVEK

2006. december

TARTALOM

Fókusz.....	3
Elsőből utolsók	3
1. A zuhanás oka a kormány gazdaságpolitikai hibasorozata	4
2. A magyar GDP növekedés csak a régió harmada lesz 2007-ben	7
3. Javul a magyar folyó fizetési mérleg: ez egyszerre jó és rossz hír.....	10
4. 2006-ban az állami költségvetés hiánya megduplázódott	11
5. Jelentősen lassul az építőipar	13
6. A legnagyobb magyar cégek külföldi tulajdonban állnak	14
7. A magyar gazdaság számára a legnagyobb regionális kihívást Románia jelenti	16
8. Nő az állam szerepe a versenypiac megteremtésében.....	17
9. A magyar versenyképesség gyengeségei.....	19
10. A gazdaságpolitika minősége dönti el az EU források felhasználásának hatékonyságát	20
11. Hibás az EU források felhasználásának struktúrája.....	22
12. A mostani adóemelések hosszú távú negatív hatással járnak.....	24
13. Az 5%-os ÁFA-kulcs lehetőségével sem él a kormány.....	26
14. Elhibázott a több-biztosítós egészségügyi rendszerre tett kormányzati javaslat	28
15. Hibás a magyar oktatáspolitiká.....	29

Fókusz

MAGYAR TRENDEK

Elsőkből utolsók

Mára közgazdasági közhellyé vált, hogy Magyarország négy év alatt a régiós elsősről a régiós utolsó helyre csúszott vissza a gazdasági teljesítmény terén. Magyarország tagja a globális gazdaság legfejlettebb klubjainak – Európai Unió, OECD – és e klubokban egy gazdaság teljesítményét két módon mérik: a makrogazdasági adatokat mérik a korábbi évek teljesítményéhez, illetve az adott időszak makro adatait mérik a többi klubbársa adataihoz. Magyarország mindkét mérési rendszer szerint zuhant a 2002-2006 közötti időszakban.

Míg az 1997-2001 közötti öt éves gazdaságpolitikai időszakban fokozatosan a régió legjobb gazdasági teljesítményt mutató országává vált, addig a 2002-2006 közötti szintén öt éves gazdaságpolitikai szakaszban régiós sereghajtó lett belőle. Ez ma már közhely, de ilyen mértékű gazdasági zuhanást csak háborús időszakban, vagy általános gazdasági válság idején, továbbá tartós belső politikai feszültségek közepette – polgárháborús időszakok – szoktak országok elérni, így a kirívóan negatív magyar teljesítmény magyarázatot érdemel.

A makrogazdasági teljesítményt a legfontosabb gazdasági mutatókkal mérik: GDP növekedés üteme, fizetési mérleg alakulása, államháztartási mérleg alakulása, államadósság GDP-hez mért aránya, infláció üteme, külföldi működő tőke bevonás mértéke, munkanélküliségi ráta, foglalkoztatási ráta, a jegybank alapkamat szintje és a hosszú távú hitelkamatok mértéke, valamint a gazdaság innovációs teljesítménye (K+F kiadások a GDP százalékában). E makrogazdasági mutatók közül öt megjelenik a maastrichti kritériumok között, amelyek az euró-zónához történő csatlakozásra való alkalmasságot jelentik.

A jelzett makrogazdasági mutatókat kombinálva állítanak össze különböző hitel besorolási és versenyképességi mutatókat. A magyar gazdaság kirívóan rossz 2002-2006 közötti teljesítményét az mutatja, hogy a jelzett tíz makrogazdasági mutató

közül nyolcban egyértelmű romlás történt a 2002-2006 közötti időszakban a korábbi, 1997-2001 közötti időszakhoz képest. A tíz mutató közül csupán a működő tőke bevonás területén, illetve a foglalkoztatási rátában lehet kimutatni javulást, azonban ezek értékét lerontja, hogy közben Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, és a csatlakozás által teremtett politikai és gazdasági környezet lényegesen vonzóbbá tette az országot a külföldi működő tőke bevonás számára, mint korábban volt. A munkanélküliségi ráta 2% ponttal emelkedett, így a foglalkoztatás kismértékű javulása is megkérdőjelezhető.

Az euró-zóna csatlakozásához vezető öt maastrichti kritérium közül Magyarország 2006 végén már egyetlen mutatók sem teljesített: ez is tükrözi a romlást. A tíz makrogazdasági mutató kombinálásával – még más tényezőket is tartalmaznak ezek a mutatók, de ezek a legfontosabbak – kialakuló hitel besorolási és versenyképességi rangsorokban Magyarország a 2002-2006 közötti öt éves időszakban szintén zuhanásszerű romlást élt meg: ez is önmagáért beszél.

A közhely tehát igaz: Magyarország az elmúlt öt éves gazdaságpolitikai időszakban mind korábbi teljesítményéhez képest, mind a régióhoz viszonyítva, és az Európai Unióhoz 2004 májusában csatlakozott tízes ország csoporthoz mérve is alapvetően megfordította helyzetét. A fordulat drámai, mert a korábbi régiós és ország csoportri első helyről az utolsóra zuhant, amit a jelzett mutatók egyértelműen tükröznek. Mi áll a drámai romlás hátterében?

Trend

1. A zuhanás oka a kormány gazdaságpolitikai hibasorozata

A 2002-2006 közötti öt éves gazdaságpolitikai időszakban olyan negatív következményekkel járó gazdaságpolitikai fordulat történt, amely sorozatos gazdaságpolitikai hibákban jelent meg. A hibasorozat a 2002-es választásokat követő új kormányhoz köthető, bár a választási évben már a korábbi kormány is tett olyan lépéseket, amelyek az év egészére a költségvetési mérleg romlásával jártak. Ez azonban nem magyarázhatja az öt éves időszak drámai romlását: annak

alapvetően az új kormány által végrehajtott gazdaságpolitikai fordulat keretében elkövetett hibaszorozat az oka.

Háttér

Kezdődött az adóbevételek mesterséges csökkentésével, amelyet a minimálbér adómentessé tétele indított el. Ezt követte a közszféra teljesítmény kritérium nélküli béremelése, amelyet nem egyensúlyozott ki egy új beruházásösztönző program. Része volt a gazdaságpolitikai hibaszorozatnak a korábbi fejlesztési programok – Széchenyi Terv – jelentős részének a leállítása, miközben új programok nem indultak. Ezt követte 2003-ban a forint árfolyamsávjának eltolása, amely önmagában is a 2003-2006 közötti négy éves időszakban mintegy 500 milliárd forintos többlet költségvetési kiadással járt.

A gazdaságpolitikai hibaszorozat része volt a közszféra politikai célzatú mesterséges felduzzasztása: a 2002 közepe és 2006 közepe közötti négy évben évente átlagosan 40 ezerrel volt magasabb a közszféra létszáma, mint 2002 elején: ez a mintegy 160 ezer fős felduzzasztott közszféra létszám is megterhelte az állami költségvetési kiadási oldalát.

A 2002-2006 közötti öt éves időszak drámai romlását nem magyarázhatja a globális gazdaság először visszaeső, majd konjunkturális alakulása. 2001 és 2003 között az amerikai gazdaság recesszióban volt, ennek következményeit érezte az Európai Unió, ahol a növekedés lassult és a munkanélküliség nőtt. 2003 közepétől azonban újból globális konjunktúra alakult ki, amely a 2004-2006 közötti három évben olyan globális és európai konjunktúrát hozott a világgazdaságban, amely utoljára 1973 ősziig állt fenn.

Ez a kivételes gazdasági konjunktúra tehát a vizsgált 2002-2006 közötti öt éves szakasz nagy részét lefedi: a 2002-2003-ban mért két éves recesszióhoz képest ebben az időszakban a hároméves globális és európai konjunkturális szakasz messze kiegyenlítette az első szakasz negatív következményeit. Külső konjunkturális tényezők tehát nem magyarázhatják a drámai romlást. A 2003-tól megugró kőolaj- és földgázárak sem magyarázhatják a romlást, mert ez valamennyi más régióbeli országot érintette: Csehországot és Szlovákiát még erősebben, mint

Magyarországot, Lengyelországot valamivel kevésbé, de az egész régióban magas a gazdasági növekedés energiaigénye, illetve a szénhidrogén import aránya.

Kimondhatjuk tehát, hogy a 2002-2006 közötti magyar gazdasági teljesítmény drámai romlása mögött kizárólag belső okok húzódnak meg. A belső okok között nem lehetnek politikai okok, mert a 2004-es kormányzó pártban és kormányban végrehajtott politikai puccs ellenére a kormányzás a négy éves ciklusban stabil volt. Nem állhatnak társadalmi okok mögötte, mert a 2002-2006 közötti választási ciklusban társadalmi nyugalom volt: sem sztrájkorozat, sem belső polgárháború, sem sorozatos tüntetések „nem zavarták” a kormány békés építő munkáját.

A gazdaságpolitikai hibaszorozatnak gazdaságpolitikai, kormányzati okai vannak. A kormányzati hibák okozták azt a drámai romlást, amit Magyarország a 2002-2006 közötti időszakban átélt. Ennek egy részét Gyurcsány miniszterelnök öszödi beszédében bevallotta, nagyobbik részét azonban a kormányzati koalíció vezetői, szakértői továbbra sem vallják be. Nem teszik világossá, hogy a magyar gazdasági teljesítmény drámai romlása mögött a kormányzat hibaszorozata áll, nem néztek szembe a gazdaságpolitikai hibaszorozat tényével, nem vállalták annak felelősségét. 2006 decemberétől azonban a korábbi gazdaságpolitikai hibaszorozat következményeit a társadalomra és gazdaságra terheli rá az újból bizalmat kapott kormánykoalíció.

Következtetés

A nyílt szembenézés és felelősségvállalás elmaradása miatt nincs párbeszéd, ezért konszenzus sem a társadalommal és a gazdasággal arról, hogy milyen módon kell a kialakult helyzetből kilépni. 2007-2008-ra a kormány egy újabb gazdaságpolitikai fordulatot hajt végre, amelyben a terheket a társadalomra és gazdaságra hárítja át, miközben úgy tesz, hogy a jövőt segítő reformok árát kell megfizetni. Valójában azonban nem a jövő, hanem a múlt árát kell most megfizetni.

Trend

2. A magyar GDP növekedés csak a régió harmada lesz 2007-ben

A magyar gazdaság növekedése 2007-ben 2-2,5 % körül alakulhat a legtöbb elemző szerint. A régió többi országa átlagosan háromszor gyorsabb gazdasági növekedést ér el, mint Magyarország. A régiós versenytársakhoz képesti növekedési lassulás azonban nem új, már évek óta tart.

Háttér

A magyar gazdaság nem csupán a 2006. szeptember1-től bevezetett első megszorító csomag, majd a 2007. január1-től érvényesülő általános gazdasági megszorítási politikai miatt lassul: a relatív lassulás már a 2003-2006 közötti általános időszakot is jellemezte. Míg a magyar GDP az 1998 és 2002 közötti négy évben 19%-kal nőtt, addig a 2003-2006 közötti négy éves kormányzati ciklusban 16%-kal. Ez a kismértékűnek tűnő gazdasági lassulás valójában jelentős növekedési mérséklődést jelent: két okból.

Az első a régiós versenytársakkal való összehasonlítás: a magyar gazdaság a 2003-2006 közötti négy éves időszakban egyre rosszabb pozícióba került a régiós versenytársakkal való növekedési versenyben. A korábbi első helyről fokozatosan 2006 végére már az utolsó helyre került.

A másik tényező a globális és európai gazdasági környezet: míg az 1998-2002 közötti időszakban hároméves konjunktúra és kétévi recesszió jellemezte a magyar gazdaság világgazdasági környezetét, addig a 2003-2006 közötti időszakban egy év gazdasági recessziójával (2003) áll szemben négy év (2004-2006) világgazdasági konjunktúrája. Sőt, a 2004-2006 közötti három éves világgazdasági konjunktúra egészen kivételes volt: jobb volt, mint az 1990-es évek végének gazdasági konjunktúrája.

A 2007-2008-as jelentős lassulás tehát csupán valaminek a felszínre kerülése, szembe ötlő megjelenése, hiszen a 2003-2006 közötti időszakban már fokozatosan, szinte észrevétlenül megtörtént a magyar gazdaság régióbeli versenytársakhoz történő növekedési esése. Ennek háttérében döntően egy gazdaságpolitikai hibasorozat áll, ennek néhány fontos elemét már jeleztük. Közgazdasági vizsgálatot igényel azonban az, hogyan lehetett – még egy gazdaságpolitikai hibasorozat esetén is – ilyen mértékű negatív fordulatot végrehajtani csupán négy év alatt?

Láttuk, hogy ezt külső tényezők nem magyarázzák, kizárólag belső kormányzati és gazdaságpolitikai tényezők. Hogyan hatottak ezek a gazdaság lassulására?

Az első hatás a fogyasztás felértékelése és a beruházások leértékelése volt: a korábbi 24-25%-os beruházási rátával szemben 23 % közelébe csökkent a magyar gazdaság beruházási rátája ebben az időszakban.

A második ok az államháztartási deficit fokozatos növekedése, majd a 2006-os rekordszintű 9-10 % közötti deficit kialakulása. A költségvetési deficitnek ugyan van növekedésgyorsító hatása, de az állami költségek egyben lassítja is a növekedést. A gyorsítóhatás természetes, hiszen minden többletfogyasztás vagy állami beruházás növeli a GDP-t és gyorsítja a növekedést. A lassító hatás már kevésbé nyilvánvaló, a magyar gazdaság esetében azonban ez volt az erősebb. A magas költségvetési deficit több tényezőn keresztül lassította a magyar gazdaság növekedését: az állami beruházások magánberuházásokat szorítottak ki, a magas költségvetési deficit magasan tartotta a kamatszinteket, és ezzel fékezte az üzleti szektor hitelfelvételét, a magas költségvetési deficit és a gazdaságpolitikai hitelvesztés miatti magas kamatszint többletprofitot adott a pénzügyi befektetőknek, így a magas megtérülésű pénzügyi befektetések (állampapírok) reálgazdasági befektetéseket szorítottak ki a befektetési piacon.

A harmadik ok az infláció: a gazdaságpolitikai hibasorozat részeként a kormány mesterségesen felpörgette az inflációt, ez újból inflációs várakozásokat keltett, ami beépült a magasabb inflációba. A magasabb infláció alulról nyomta felfelé a hitelkamatokat: ez fékezte a reálgazdaság befektetési tevékenységét.

A negyedik ok, hogy magas és kiszámíthatatlan infláció esetén, valamint akkor, amikor a gazdaságpolitikai hibasorozat és a magas infláció miatt magas a banki kamatszint, elsősorban a forint beruházási hiteleket felvevő hazai kis- és középvállalkozások fogják vissza a beruházásaikat. Ennek következtében a belföldi piacot megcélzó beruházások esnek vissza, amely következményeképpen a belföldi értékesítés magasabb hozzáadott érték tartalma visszaszorul az exporttevékenység alacsonyabb hozzáadott érték tartalmához képest. Amikor jellemzően csupán a nagy exportálók jutnak olcsón hitelhez, és jellemzően az exportpiacok bővülése tartja fenn a GDP növekedést, akkor érvényesül a belföldi és külföldi piacra termelők eltérő hozzáadott érték szintje: az export hozzáadott érték tartalma kisebb, mint a belföldi értékesítésé, így a kizárólag exporton nyugvó gazdasági növekedés üteme kisebb, mintha egyensúlyban van a kettő.

Az ötödik ok az állami beruházások hirtelen megugró költségigénye: az export mellett az állami beruházások keretében végrehajtott autópálya építés tartotta fenn a GDP növekedés lendületét, utóbbi költség szintje azonban hirtelen kétszeresére növekedett az új politikai ciklus elején. Az autópálya építés kétszeresére növekvő költségigénye önmagában is lassítja a növekedést, mert növeli a költségvetési deficitet, illetve az államadósság/GDP arányt.

A hatodik, véleményünk szerint döntő ok a gazdaságpolitika teljes hitelvesztése. Ez a legkevésbé mérhető közgazdasági eszközökkel, azonban gyakorlatilag minden fontos gazdaságpolitikai területen megjelenik: a kormányzati hitelvesztés következtében megugrott az alapkamat szint és a banki kamatszint, a kiszámíthatatlan kormányzás miatt nőtt az adóelkerülés, a megugró infláció miatt nőttek az inflációs várakozások, és a kockázatosabb helyzetben lévő üzleti szektor – döntően a hazai tulajdonú kis- és középvállalkozások – mérsékelte beruházási tevékenységét.

Mindezt elfedte a reálkeresetek és a fogyasztás dinamikus bővülése, amely mögött még a háztartások jelentős hitelfelvétele is állt. Elfedte továbbá a külföldi működő tőke beáramlás átlagosan a GDP 4 %-át elérő szintje. A magyar gazdasági növekedés lassulásának tényét elfedte az is, hogy az euró-zóna és az Európai Unió átlagos növekedéséhez képest még mindig kétszeres volt a gazdaság növekedése:

a régióbeli versenytárakhoz képest azonban már fokozatosan lemorzsolódott az előny, majd hátránnyá változott.

Következtetés

A 2002-2006 közötti gazdaságpolitikai időszakban fokozatosan lassult a magyar gazdaság növekedése. Ez annak ellenére alakult ki, hogy évente átlagosan a GDP 5-10 %-át kitevő államháztartási deficit, valamint a GDP 4 %-át kitevő külföldi működő tőke beáramlás segítette a növekedést. A gazdaságpolitikai hitelvesztés és a megugró államháztartási deficit azonban rejtve a növekedés lassulását idézte elő.

Trend

3. Javul a magyar folyó fizetési mérleg: ez egyszerre jó és rossz hír

2005-2006-ban már fokozatosan javult a magyar folyó fizetési mérleg. Az egyik legfontosabb makrogazdasági mutató javulása azonban nem egyértelműen jó hír: mögötte nem csupán javulás, hanem egyes gazdasági folyamatok romlása is meghúzódik.

Háttér

A magyar folyó fizetési mérleg 2005-2006-os javulása mögött a külkereskedelmi mérleg javulása áll. A külkereskedelmi mérleg 2004-ben látványosan és drámaian romlott, ez jelent meg a folyó fizetési mérleg szintén 2004-es látványos romlásában. A kettő között szoros a kapcsolat, bár külföldi befektetők profittranszfere is jelentős változásokat eredményez a külkereskedelmi mérleg hullámszához képest a folyó fizetési mérlegben. Mi okozza a külkereskedelmi mérleg javulását 2005-2006-ban?

A dolog annál is inkább meglepő, hiszen a reálkeresetek és fogyasztás e két évben összességében dinamikusán nő, tehát a háztartások fogyasztásának visszaesése nem indokolná a külkereskedelmi mérleg javulását. Az export dinamikusán nő, amely

mögött az import tevékenység dinamikus növekedése is meghúzódik: ez sem indokolja a külkereskedelmi mérleg javulását.

Eshetnek azonban a beruházások, különösen a hazai tulajdonú szektor, ezen belül is a kis- és középvállalkozások beruházásai ebben az időszakban, tehát a termelőeszköz import csökkenése állhat a külkereskedelmi mérleg javulása mögött. Jó vagy rossz hír ez?

Egyértelműen rossz hír, hiszen a belföldi piacra irányuló gazdasági tevékenység lassulása, a belföldi piacot célzó beruházási tevékenység csökkenése nem csupán az adott év gazdasági növekedését csökkenti, hanem a következő évek GDP ütemét is mérsékli. A 2005-2006-ban javuló folyó fizetési mérleg mögötti fő ok tehát a külkereskedelmi mérleg javulása, e mögött alapvetően a belföldi piacra irányuló termelés és beruházás mérséklődése áll. Ez tehát rövidtávon jó hír, középtávon azonban már kifejezetten rossz hír, mert mérsékli a GDP növekedési ütemét.

Következtetés

A beruházási ráta növelése a gazdasági növekedés gyorsulásának feltétele, a javuló fizetési mérleg mögött azonban ezzel ellentétes tendencia áll. Ez már középtávon is fékezi a magyar GDP növekedési ütemét.

Trend

4. 2006-ban az állami költségvetés hiánya megduplázódott

2006-ban a magyar költségvetés 2034 milliárd forintos hiányt mutat: ez éppen kétszerese a korábbi költségvetési deficitnek.

Háttér

2003-ban az államháztartási hiány (központi kormányzat, pénzforgalmi szemléletben) 1060 milliárd forint volt, 2004-ben 1285 milliárd forint, 2005-ben 985 milliárd forint és

2006-ban 2034 milliárd volt az államháztartási deficit. Ez mintegy 500 milliárd forintos elfutást jelentett a tényszámokban a tervszámhoz képest. A választási évet is beszámítva példanélküli a tervezetthez képesti költségvetési deficit megugrása: a GDP arányában 2 %-t meghaladó mértékben romlott a tényleges hiány a tervezett hiányhoz képest.

A költségvetési deficit romlása megegyezik az euró-zóna tagállamainak többségében mért teljes költségvetési deficittel. A 2006-os államháztartási deficit majdnem kétszerese a 2003-as hiánynak, míg a 2005. évi hiánynak több mint kétszerese. Több jel mutat arra, hogy a kormány „játszik” a költségvetési deficit számaival. A 2006. évi választások előtt minden kormányzati tényező tartotta magát ahhoz, hogy a 4,7%-os GDP-arányos költségvetési deficit teljesül. Majd a választásokat követő két hétben módosították 7,4%-os GDP-arányos költségvetési deficitre a tervszámot: ez a tizedespont áthelyezésével megfordította a két számot. Ezt követte egy 8,1%-os GDP-arányos deficitszám, majd egy 9,1 % és végül egy 10,1%-os hiány cél. Ennél alakult valamivel jobban a 2006. évi költségvetés: a végleges szám 9-10%-os GDP-arányos deficit lesz, a GDP alakulásától is függ a végleges adat.

A kormány költségvetési számokkal való „játszozását” láthatjuk abban is, hogy a GDP-arányos költségvetési deficitszámok ugyan megduplázódtak, de az országgyűlés által jóváhagyott államháztartási hiány „csak” mintegy 500 milliárd forinttal lett magasabb. Valójában a kormány „tartalékolt” 2006-ban a költségvetési hiány számokban: a hiány valószínűleg kisebb, mint az először 10,1%-os GDP-arányos deficitet jelző szám, majd a ténylegesen kialakuló 9-10 % közötti mérték. Ezt a „tartalékolást” a 2007. évi költségvetés tehermentesítésére használja a kormány, hiszen pénzforgalmi szemléletben „csupán” 2%-os, tehát 500 milliárd forintos hiánynövekedés történt a tervezetthez képest, miközben 4,7%-ról 9-10%-ra nő a GDP-arányos deficit.

Következtetés

2006-ban 2005-höz képest több mint kétszeresére nőtt az államháztartási deficit. A véglegesen elszámolt államháztartási deficit pénzforgalmi számában azonban a

kormány jelentős tartalékolást hajthatott végre, amely részben tehermentesítheti a 2007. évi költségvetést. A lassuló növekedés, megugró munkanélküliség, csökkenő reálkeresetek és stagnáló fogyasztás mellett azonban nagy valószínűséggel még ez sem lesz elég arra, hogy a 6,2-6,8%-os GDP-arányos 2007. évi államháztartási deficitet a kormány tartani tudja.

Trend

5. Jelentősen lassul az építőipar

A magyar építőipar növekedése 2007-ben megtorpan, sőt várhatóan jelentősen, 15-20%-kal csökken a teljesítménye. A kis- és középvállalkozások számára kritikus lesz az év, de a nagy építőipari vállalkozások is visszaesés elé néznek. Az építőipari termelés 15-20%-os visszaesése csődhullámot indít el az építőipari kisvállalkozásoknál.

Háttér

A magyar GDP növekedés egyik motorja volt a 2000-2006 közötti időszakban az építőipar. Évente kétszámjegyű termelésnövekedést ért el az építőipar, a GDP növekedési ütemének 2-3-szorosa volt az építőipari termelés növekedése. Az elmúlt hét év építőipari konjunktúráját egyaránt fűtötte a lakásépítkezések felfutása 2001 és 2005 között, az autópálya építések felfutása 2000 és 2006 között, az irodapiaci felfutás, ez részlegesen még tart, valamint az egyéb infrastrukturális építkezések dinamikus bővülése.

A nagy cégek az irodapiac, az infrastruktúra és az autópálya építés meghatározó szereplői voltak, míg a hazai tulajdonú építőipari kis- és középvállalkozások döntően a nagyobb cégek beszállítójaként vettek részt ezekben az építkezésekben, valamint önálló szereplőként a lakáspiaci felfutásban.

Ez zárul most le: már 2005 végén már megtorpant a lakásépítkezés, az autópálya építés 2007-ben esik vissza, az egyéb infrastrukturális beruházások inkább 2008-tól indulnak (EU finanszírozás) és az irodapiaci fellendülés is kifutóban van. A magyar GDP mintegy 12%-át adó építőipar ez évi mintegy 15-20%-os termeléseszkökenése 1,5-2%-kal is csökkentheti a hazai GDP-t. Ez a legnagyobb, még rejtett forrása annak, hogy a magyar GDP növekedése nem a kormányzat és más piaci elemzők által várt 2,2-2,8 % közötti sávban nőhet, hanem akár 2 % alá is csökkenhet a GDP növekedése.

Következtetés

A konvergencia program alapján álló 2007-es megszorító program a hazai kereslet 5%-ának a csökkentését tűzte ki célul, ehhez tartozik a kismértékű reálkereset csökkenés, valamint a fogyasztás stagnálása és a GDP növekedés lassulása. A gazdasági folyamatok azonban nem lineárisak, hanem törésszerűek: az építőipari termelés 15-20%-os csökkenése akár 2 % alatti GDP növekedést is eredményezhet 2007-ben Magyarországon.

Trend

6. A legnagyobb magyar cégek külföldi tulajdonban állnak

A 200 legnagyobb (bruttó hozzáadott érték alapján) magyar cég közül az első 10-es csoportba 6 külföldi tulajdonú és 4 magyar tulajdonú cég került. A közepes vállalkozások első 10-es csoportjába 7 külföldi és 3 magyar tulajdonú cég került.

A legnagyobb magyar cégek külföldi tulajdonban állnak.

Háttér

A 200 legnagyobb magyar vállalatot mérik árbevétel és bruttó hozzáadott érték szerint is: utóbbi megbízhatóbb rangsort ad. Az első 10-es listát a MOL vezeti, a Magyar Telecom, a GE Hungary és az Audi előtt. Az első 10-es listába bekerült 4

magyar tulajdonú cég is, ezek: Szerencsejáték, Richter Gedeon, Magyar Posta, MÁV. A legnagyobb magyar vállalatok közé tehát magyar tulajdonban álló magántulajdonú cég nem került be: a 10-es csoportban szereplő 4 magyar cég 100%-os, vagy többségi magyar tulajdonban van.

A gazdasági felzárkózás szempontjából kitörést jelentő szolgáltató ipar részéről magyar tulajdonú cég nem került be a 10-es csoportba, a vegyipart és gyógyszeripart a kiváló eredményekkel büszkélkedő Richter Gedeon képviseli csupán, a turizmus részéről nem került be cég.

A közepes méretű vállalkozások – ahol 50-250 fő között van a foglalkoztatott létszám és a nettó árbevétel 50 millió eurónál kevesebb – 10-es toplistában 7 külföldi tulajdonú cég és csupán 3 magyar tulajdonú cég szerepel. A 10-es toplistában csupán 3 szolgáltató szektorba tartozó cég került be, míg a többsége, 7 vállalat ipari tevékenységet folytat. Miközben a magyar gazdaság által létrehozott bruttó hazai terméknek már 60%-t adja a szolgáltató szektor, a felzárkózás szempontjából is az okos szolgáltatások jelentik az igazi lehetőséget, sem a nagyvállalatok, sem a közepes méretű vállalkozások között a szolgáltató szektor -néhány kivételtől eltekintve- nincs képviselve.

A nagyvállalatok és a közepes méretű vállalatok között a külföldi tulajdon és az ipari tevékenység túlsúlyos: a szolgáltató szektor, ezen belül is a kitörést jelentő üzleti és pénzügyi szolgáltatások, turizmus képviselője igen gyenge.

Következtetés

A legnagyobb magyar vállalatok csoportjában a külföldi tulajdon és az ipari tevékenység szerinti túlsúly azt jelenti, hogy a magyar gazdaság rossz makrogazdasági mutatói mögött nem csupán egy gazdaságpolitikai hibasorozat húzódik meg, ebben strukturális gyengeségek szerepet játszanak. A relatíve alacsony hozzáadott érték tartalmú ipari tevékenységgel szemben nem nyer teret a relatíve magas hozzáadott értékű szolgáltató szektor a legnagyobb vállalatok körében.

Trend

7. A magyar gazdaság számára a legnagyobb regionális kihívást Románia jelenti

Románia EU taggá válása új régiós kihívást jelent a magyar gazdaság számára a külföldi működő tőke vonzás terén. 2006-ban a román gazdaság 8 milliárd euró közvetlen befektetést vonzott, kétszer annyit, mint Magyarország. Ez a központi költségvetés kiadásainak negyedével azonos.

Háttér

Románia 22 milliós ország, így természetesnek is találnánk, ha kétszer annyi közvetlen működő tőkebefektetést vonzana, mint a magyar gazdaság: azonban eddig ez nem így volt, ez változott meg 2006-ban. Az európai uniós csatlakozás körüli években természetes a régióban a közvetlen működő tőke befektetések megugrása, mégis a román gazdaság esetében ennél többről van szó.

Románia a szlovák egykulcsos adórendszerhez hasonló, de a 16%-os kulcs miatt még kedvezőbb adóreformot hajtott végre: ez az egyik legfontosabb oka annak, hogy a külföldi működő tőke beruházások 2006-ban megugrottak Romániában. A kritikusnak tekinthető román korrupció és bürokrácia legerősebben a vámrendszernél volt érezhető, azonban az európai uniós csatlakozás miatt ennek jelentős része egyszerűen eltűnik: tehát a korrupció és a bürokrácia legsúlyosabb korlátjai dőlnek le automatikusan a csatlakozással.

A Romániába áramlott magyar közvetlen működő tőke beruházások folyamatosan nőttek 2000-től, de 2005-ben már megugrottak: a korábbi 100-200 millió eurós szintről 500 millió euró fölé nőtt 2005-ben a magyar külföldi működő tőke beruházások mennyisége. A magyar cégek közül a legnagyobb közvetlen

tőkebefektetők között szerepe a MOL, a Zalakerámia, a Dunapack, a TVK, a Danubius Rt és a Trigránit.

A magyar-román kereskedelem jelentős magyar exporttöbbséggel zárul: a magyar export mintegy 1 milliárd euróval magasabb, mint a Romániából származó magyar import.

Következtetés

Románia megismételheti Csehország és Szlovákia külföldi működő tőkevonzásban mutatott elmúlt fél évtizednyi ugrását a következő öt évben. Ezzel Magyarország válaszút elé kerül: vagy az okos üzleti szolgáltatásokra helyezi a külföldi működő tőke vonzás súlypontját, vagy a régióban a lengyel, cseh és szlovák gazdaság után a román gazdaság is lekörözi a működő tőke vonzás terén.

Trend

8. Nő az állam szerepe a versenypiac megteremtésében

Míg az állam egy sor gazdasági tevékenységből kivonul, addig tevékenysége erősödik a verseny feltételeinek megteremtésében. Az állam nélkül rendre megerősödnek a monopolpozíciók és gyengül a verseny: a modern állam egyre fontosabb szerepet tölt be a modern gazdaságban.

Háttér

A neoliberais közgazdasági elmélet szerint az állam szerepe fokozatosan leépül a modern gazdaságban, szerepét a piac önszabályozása veszi át. Ez illúzió, amelyet mostanára még a korábban neoliberais elveket valló vezető globális közgazdászok is cáfolnak. Az állam ugyan valóban kivonul a termelés és a tulajdon területéről, de erősíti szerepét a szabályozás és különösen a versenypiac feltételeinek megteremtése területén.

A modern állam elsődleges szerepe a verseny két alapvető feltételének a megteremtése: a piacra történő belépés és piacon maradás lehetőségét kell biztosítani valamennyi vállalkozás számára, másodikként biztosítani kell azt, hogy a fogyasztó valódi információk alapján választhasson a piaci szereplők között.

Ezen túl is egyre erősebb az állam egy hagyományos szerepköre: a piac által nem megoldott és nem megoldható feladatok ellátása. Ez részben a szociális állam, részben a humán erőforrásokat bővítő állam.

Az állam szerepének újbóli megerősödése – más területeken és más hangsúlyokkal, mint korábban – azt jelenti, hogy az állam elsősorban nem a vállalkozások és üzleti szereplők érdekeit védi, hanem az embereket: a fogyasztók és munkaerő piaci szereplők érdekét. Az állam és a piac új munkamegosztásában a piac valóban átveszi az erőforrások elosztásának és átcsoportosításának szerepét az államtól: ezt jelenti az állami tulajdon leépítése és az állam erőforrás elosztó szerepének a visszaszorulása.

A piac azonban nem védi a fogyasztó érdekét, kivétel, ha erős a verseny, miközben a piaci vállalkozások minden területen és minden időpontban a verseny kiszűrésére törekszenek. Az állam szerepe ezért a piac versenyt korlátozó szerepének a korlátozása: a verseny erősítése.

Az állam másik döntő szerepe az emberi erőforrás piacra lépési képességének és a piaci érdekérvényesítő képességének a megerősítése: ez az oktatás, egészségügy és kutatásfejlesztés területén működő állam megerősítését jelenti. A piaci szereplők nem oldják meg a humán erőforrás állandó bővítését és „karbantartását”: ez döntően állami feladat.

Egy további állami funkció a szociális igazságtalanságok és egyenlőtlenségek kiszűrése, amelyeket a piaci működés óhatatlanul erősít.

Az is kiderült, hogy a technológiai modernizáció társadalmi átültetésében is nélkülözhetetlen az állam. A fejlett országok tapasztalata, hogy állami beavatkozás is

kell az adott társadalomban, például az Internet használat gyorsabb elterjedéséhez. Azokban az országokban, ahol az állam beavatkozott az Internet használat elterjedésének érdekében, ott nagyságrendileg gyorsabban és egyenletesebben terjedt el az Internet, mint azokban az országokban, ahol ez nem történt meg.

Magyarországon egyértelműen egy állami szerepzavar érzékelhető: az állam már kivonulóban van hagyományos szerepköreiből, de még nem szánta rá magát, hogy bevonuljon az új, illetve korábbiaknál erősebb szerepköreibe.

Következtetés

Az állam szerepéről nyílt társadalmi és gazdasági vitákat kell kezdeményezni, mert mostanára kiderült: a neoliberais állam és piac felfogás megbukott. Az állam hagyományos szerepköreiből jó, ha visszavonul, de vállalnia kell egy sor új szerepet: a humán erőforrás fejlesztését, a fogyasztók megvédését, a verseny erősítését és a szociális egyenlőtlenséget mérséklését. Magyarország gazdasági felzárkózását hosszútávon jelentősen fékezi, ha nem alakul ki új gondolkodás és munkamegosztás az állam és a piac között.

Trend

9. A magyar versenyképesség gyengeségei

A magyar vállalkozások jelentős része gyenge a versenyképességet erőteljesen befolyásoló tényezők területén. Ez a lemaradás az innováció, valamint a termelés és információ menedzsment terén a legnagyobb.

Háttér

Felmérés készült a magyar vállalkozások versenyképességéről (Budapesti Corvinus Egyetem). A vizsgálatba bevont cégek többsége középvállalat, a nagyvállalatok aránya 38 %. A felmérés szerint az innovációban a legnagyobb a versenyképességi hátránya a magyar cégeknek: az elmúlt években a teljes magyar K+F ráfordítás 80-

90 %-a érkezett 10 külföldi tulajdonú társaságtól. A termelő vállalatok több mint egyharmada egyáltalában nem végez fejlesztési tevékenységet, és erre a jövőben sem készül. Az elmúlt években a szerény mértékű K+F ráfordítások ellenére a cégek 25 %-a vezetett be Magyarországon újnak számító terméket.

Az innovációban mutatkozó gyengeség mellett a versenyképesség másik döntő területén, az információ menedzsment terén is gyenge a hazai cégek színvonala. 10 főre átlagosan 1,3 számítógép jut a vállalkozásoknál, amelyek egynegyede elavult, 50 %-t cserélni kell. 42%-nál működik csak intranet, szemben azzal, hogy majdnem 100%-nál van Internet hozzáférés.

A gyenge magyar versenyképesség mögött olyan okok húzódnak meg, amelyek részben állami, kormányzati eszközökkel megoldhatók. Ilyen az innováció, de a termelés és információ menedzsment terén is erősebb kormányzati szerepvállalásra van szükség.

Következtetés

A magyar vállalatok versenyképességi felmérése alapján világos, hogy a K+F, az információ menedzselés és általában a vállalatirányítás terén a leggyengébbek a magyar cégek. Mindhárom területen szükség van egy állam-piac közötti új munkamegosztásra. Nem véletlen, hogy a vállalatok is abban gyengék, amiben a kormányzás: utóbbinál sincs igazi innováció, nem jó az információk menedzselése, gyenge az irányítás, tehát maga a kormányzás.

Trend

10. A gazdaságpolitika minősége dönti el az EU források felhasználásának hatékonyságát

Még mindig széles körben él az Illúzió, hogy az európai uniós források automatikusan gyorsítják a magyar gazdaság növekedését a 2007-2013 közötti időszakban. Ezzel szemben az a helyzet, hogy a gazdaságpolitika minőségén múlik

az, hogyan használják fel a fejlesztési forrásokat: a siker tehát nem automatikus, hanem döntő módon az államon, a kormányzaton és a gazdaságpolitikán múlik.

Háttér

Az Európai Unió felmérése szerint Magyarország GDP növekedését a 2007-2013 közötti időszakban 8,4%-kal gyorsítja az EU források lehívása. A fizikai infrastruktúra fejlődését 35%-ban, a humántőke fejlődését 7,5%-ban, a foglalkoztatási szint emelkedését 4,5%-ban, a termelékenység növekedését 4%-ban, a fogyasztás bővülését 6%-ban és a beruházásokat 41%-kal fogja emelni az európai uniós források lehívása.

Ezek az európai uniós számítások azonban csak elméleti lehetőségek: minden eddigi európai példa azt mutatja, hogy döntően nem a források mennyiségén, hanem a felhasználás minőségén múlott a siker vagy kudarc. Az ír, portugál, spanyol és görög tapasztalatok összehasonlítása azt mutatja, hogy elsősorban a gazdaságpolitika minőségén múlott az EU források felhasználásának hatékonysága.

Magyarország a 2007-2013-as időszakban a strukturális és kohéziós alapokból évente átlagosan 830 milliárd forinthez juthat hozzá, amelyhez a magyar állam évente átlagosan 180 milliárd forint saját erőt tesz hozzá. Ez átlagosan 18%-os hazai társfinanszírozást jelent, ami igen kedvező a korábbi magyar pályázatokhoz, sőt a korábbi EU pályázatokhoz képest is. 2005-2006-ban a magyar társfinanszírozás még 30 % fölött volt az EU pályázatok esetében.

A konvergencia program szerint a kizárólag hazai forrásokból megvalósított beruházások valamint egyéb kormányzati programok terén 2006-2009 között két GDP-százaléknyi csökkenés valósul meg. Ez azt jelenti, hogy az állami beruházások GDP-arányos része 3,6% körül marad annak ellenére, hogy óriási európai uniós fejlesztési pénz áramlik be Magyarországra, amelynek 18%-os a hazai finanszírozási saját erő igénye.

Amennyiben az európai uniós fejlesztési források közvetlenül nem húznak maguk után pótlólagos üzleti beruházásokat, akkor kétséges az EU források hatékony felhasználása. Miután az állami beruházások GDP-arányos szintje legfeljebb szinten marad, az európai uniós fejlesztési források közvetlen üzleti beruházást vonzó hatása kétséges, ezért kizárólag a gazdaságpolitika minőségén múlik, hogy a beruházási tevékenység Magyarországon gyorsítja-e a gazdasági növekedést vagy nem.

Ha a gazdaságpolitika azt gondolja, hogy az évi 23-25 % közötti GDP-arányos beruházási rátának mindössze 10 %-t adó EU források megoldják a felzárkózást, akkor téved, hiszen a legfeljebb szinten maradó állami beruházások és az üzleti szektorra közvetlenül alig ható EU fejlesztések a gazdasági növekedést nem gyorsítják, az csak abban az esetben gyorsul, ha az üzleti szektor jó gazdaságpolitikai feltételrendszert talál és bővíti beruházásait.

Következtetés

Fel kell hagyni azzal az illúzióval, hogy az európai uniós fejlesztési források automatikusan gyorsítják a magyar gazdaság növekedését. Az EU források csak az évi beruházási tevékenység legfeljebb 10 %-t adják, a többi akkor bővül, ha a gazdaságpolitika jó feltételrendszert ad az üzleti szektor számára. Ehhez azonban ma egy teljes gazdaságpolitikai fordulatra van szükség, amely különösen az adó- és járulékrendszer teljes átalakítását tartalmazza.

Trend

11. *Hibás az EU források felhasználásának struktúrája*

A kormányzat által elfogadott program szerint a hazai kisvállalkozások alig jutnak vissza nem térítendő támogatást, helyette hitelre számíthatnak az EU forrásokból: ezt azonban a vállalkozások döntő többsége nem lesz képes igénybe venni. A hazai

kis- és középvállalkozások azért sem jutnak majd EU forráshoz, mert az új pályázatok alacsony forrással, a korábbihoz képest jelentősen neheztelt feltételekkel kerülnek kiírásra: úgy tűnik, a kormányzat mindent elkövet, hogy a hazai kis- és középvállalkozások ne juthassanak EU forráshoz.

Háttér

A hazai pályázati piac szereplői csalódtak, mert az európai uniós forrásokhoz kapcsolódó kormányzati támogatási programok és pályázatok javaslataikat nem vették figyelembe, és lényegében kizárják a hazai kis- és középvállalkozások nyerését. Általános vélemény, hogy az új pályázatokkal csak nagyon szűk vállalkozói kört célozt meg a kormányzat annak ellenére, hogy évente 830 milliárd forintos EU forrásokkal lehet számolni. A pályázati kiírások szerint minden eddiginél nehezebb és kockázatosabb lesz uniós forráshoz jutni. A pályázati piac szereplői nem ritkán dilettánsnak és a helyzetet nem ismerőnek tartják az új pályázatokat.

Következtetés

Az évi átlagosan 830 milliárd forintos EU forrásokból minden kormányzati nyilatkozat ellenére gyakorlatilag nem részesülnek majd a hazai kis- és középvállalkozások. A pályázati piac javaslatait nem vette figyelembe a kormány és a GKM, a kisvállalkozások részére kiírt források nagyon szűkösek, a pályázati feltételrendszer minden korábbinál nehezebb és kockázatosabb. Hibás gazdaságpolitika és kormányzati dilettantizmus egyaránt jellemzi az EU pályázatokat az első kiírások szerint.

Trend

12. A mostani adóemelések hosszú távú negatív hatással járnak

2007. január1-től a kormányzati megszorító politika adóemelésekre, az infláció mesterséges felpörgetésére és egyéb keresletszűkítő tényezőkre épít. Az adóemelések többsége közvetlen és nem közvetett: ennek hosszú távon érezhetőek majd a negatív növekedési és foglalkoztatási hatásai.

Háttér

A kormányzat hibás gazdaságpolitikát követ, amikor a megbomlott makrogazdasági egyensúlyt a belföldi kereslet 5%-os csökkentésével kívánja helyreállítani. Ezzel szemben a kínálat bővítése oldhatja meg a helyzetet, mert a kereslet szűkítése csökkenti a foglalkoztatást, növeli a munkanélküliséget, csökkenti a GDP növekedési ütemét, és sok áttételes hatáson keresztül a kínálatot is csökkenti. Az egyensúly helyreállítását tehát nem a kereslet csökkentésével, hanem a kínálat bővülésével kellett volna megcélozni.

A választott keresletszűkítő gazdaságpolitika keretén belül is hibás az adóemelésekre való koncentráció: természetesen az alapvetően elhibázott keresletszűkítés még jobban kezelhető lett volna egy költségvetési kiadáscsökkentési programmal, mint a kínálatot befolyásoló üzleti szektort súlytó adóemelésekkel. Az adóemelések ugyanis nem csupán rövid és középtávon, hanem hosszútávon is hatnak a gazdasági növekedésre és a foglalkoztatásra: ez a hatás egyértelműen negatív.

A MNB friss tanulmánya számszerűsíti a hosszú távú negatív hatásokat: a 2007. január1-ei adóemeléseknek még 15 éves időszak távlatában is van negatív hatása a

GDP növekedésre és a foglalkoztatásra. Az adóemelések közül a szolidaritási adó és a kamatadó lényegében tőkeköltséget növelő adók, amelyek a következő 15 éves időszak alatt a tőkeállomány 0,3-0,7%-os csökkenését okozzák ahhoz az állapothoz képest, ha nem lett volna adóemelés. Ez azt jelenti, hogy a következő 15 éves időszak alatt a 2007. január 1-ei, tőkeköltséget növelő adóemelések 0,5-1%-os GDP-arányos „tőkehiányt” okoznak: ennyivel lesz kisebb a magyar tőkeállomány 15 év alatt a 2007. január 1-ei tőkeköltséget növelő adók miatt.

Ez középtávon 0,1-0,2%-kal mérsékli a GDP potenciális növekedési ütemét: a valóságos GDP növekedés elmarad majd a potenciális növekedési ütemtől.

Nem csupán a tőke, hanem a munka adóterhelése is nő 2007. január 1-től. A magyar gazdaság egyik strukturális trendje az utóbbi években a munka tőkével való helyettesítésének erősödése. A gyors termelékenység növekedést nem kíséri ugyanolyan mértékű foglalkoztatási szint bővülés, amelynek oka az, hogy a vállalkozások egyre erősebben helyettesítik a munkát tőkével. A gazdaság egyre tőkeintenzívebbé válik, a munkakereslet erősebben csökken, mint a munkakínálat: ez a munkanélküliség tartós növekedését, valamint a foglalkoztatási szint EU átlagtól való tartós és jelentős elmaradását vetíti előre.

Ezt a helyzetet súlyosbítja ma a tőke és a munka terheinek együttes emelése, miután a tőkeadók kisebb mértékben emelkedtek, mint a munkát terhelő adók, tehát az adóemelésekre épülő megszorító csomag még erősíti is a tőkeintenzitás felé mozduló magyar gazdaságot. Miután a 2007. január 1-ei adóemelésekre épülő megszorító csomag a tőkeadókat kisebb mértékben emelte, mint a munkát terhelő adókat, ezzel további lökést adott a munka tőkével való helyettesítésének: ez mesterségesen felgyorsítja a munkanélküliség növekedését, és ugyancsak mesterségesen visszafogja a foglalkoztatási szint bővülését.

Az MNB számításai szerint ezt a kialakult új egyensúlytalanságot a reálbér szintek termelékenységénél alacsonyabb ütemben való bővülése egyenlítheti ki a következő években. Ha erre nem lesz mód – aminek nagy a valószínűsége – akkor a munkanélküliség tartósan magas szintje oldja fel a közgazdasági problémát.

A kormány teljesen elhibázott gazdaságpolitikai kezelést ad a korábban elhibázott gazdaságpolitika következményeire: nem csupán az adóemelésekre épülő megszorító program hibás önmagában, hanem annak megoldása is. Miután az adóemelések keretében jobban növeli az élők munkát terhelő adókat, mint a tőkét terhelő adókat, ezzel mesterségesen gyorsítja a magyar gazdaság tőkeintenzitását, a munka tőkével való helyettesítését, ennek következtében mesterségesen növeli a munkanélküliséget és fogja vissza a foglalkoztatást.

Következtetés

Nem csupán a 2002-2006 közötti kormányzati gazdaságpolitika volt elhibázott és dilettáns, hanem az annak következményeit kezelni próbáló 2007. január 1-től érvényesülő megszorító politika is. Alapvető hiba, hogy a kereslet szűkítésével és nem a kínálat bővítésével próbálja megteremteni az egyensúlyt, de ezen belül is a kereslet szűkítését alapvetően adóemelésekkel célozza meg. További hiba, hogy az adóemeléseknél döntően a közvetlen adókat emeli a közvetett adók emelése (fogyasztási és forgalmi adók) helyett. A közvetlen adók emelésének elhibázott politikáján belül további hiba, hogy a munkát terhelő adókat jobban emeli, mint a tőkét terhelő adókat, ezzel mesterségesen növeli a munkanélküliséget és visszafogja a foglalkoztatást.

Trend

13. Az 5%-os ÁFA-kulcs lehetőségével sem él a kormány

Az Európai Unió lehetőséget ad arra, hogy három szolgáltatás esetében a nemzeti kormány döntése alapján kedvezményes, 5%-os ÁFA-kulcsot alkalmazzanak. 2006 tavaszán a kormány a lakásfelújítást, a cipőjavítást és az otthoni ápolást jelölte ki az 5%-os ÁFA-kulcsra. 2007. január végéig azonban a kedvezményes ÁFA-kulcsok érvényesítésében semmi nem történt.

Háttér

Az Európai Unió 25 tagállama számára lehetőséget adott arra, hogy három szolgáltatás esetében kedvezményes ÁFA-kulcsot alkalmazzon. 2006 tavaszán a választási kampányban a kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy él a kedvezményes ÁFA körbe való sorolással három szolgáltatás esetében: a lakásfelújítás, a cipőjavítás és az otthoni ápolás kerültek a kedvezményes ÁFA körbe. A kormánydöntést követően bejelentették Brüsszelnek a három kedvezményes ÁFA-kulcsba tartozó szolgáltatást. 2006. májusában az Európai Unió pénzügyminiszteri tanácsa jóváhagyta a magyar kérelmet. E szerint a lakásfelújítás, a házi gondozói szolgáltatás és a kisebb javítási szolgáltatások (kerékpárok, cipők, ruházati termékek, bőrárúk javítása) az eddigi 20%-os helyett 5%-os ÁFA körbe kerülhetnek.

Ugyancsak mérséklődhetett volna a távhőszolgáltatás ÁFA-kulcsa is, mert az Európai Unió megfelelő előírásának melléklete erre módot ad. Ehhez a szociális lakás hazai jogrendszerben nem ismert fogalmát kellett volna meghatározni, amely a pénzügyminiszter feladata lett volna. Akkor a szociális lakásépítést is a kedvezményes ÁFA körbe lehetett volna sorolni. A 2006. szeptember 1-ei első Gyurcsány csomag keretében a 15%-os ÁFA-kulcs megszűnésével az odasorolt termékek és szolgáltatások a 20%-os normál ÁFA körbe kerültek.

A kormány nem tartotta be a szavát, az Európai Unió jóváhagyása ellenére nem érvényesíti az 5%-os kedvezményes ÁFA kört, sőt nem él a távhő szolgáltatás és szociális bérlakás építés kedvezményes ÁFA körbe történő besorolásával sem.

Következtetés

A kormány adópolitikája tökéletesen elhibázott. Nem csupán azért, mert adó- és járulékcsökkentés helyett mindkét területen adóemeléseket hajtott végre, nem csupán azért, mert a közvetlen adókat növeli, hanem azért is, mert nem él a kedvezményes ÁFA-kulcs lehetőségével ott, ahol az EU jóváhagyás is megtörtént.

Trend

14. Elhibázott a több-biztosítós egészségügyi rendszerre tett kormányzati javaslat

A jelenlegi kormánykoalíció az egészségügyi reform döntő elemének szánja a több-biztosítós egészségügyi rendszerre történő áttérést. Ettől a verseny erősödését és a költségek csökkentését várja. Ezzel szemben nemzetközi felmérések egyértelműen bizonyítják, hogy a több-biztosítós egészségügyi rendszer drágább, kevésbé hatékony, nem csökkenti az állam finanszírozási igényét, nem erősíti a versenyt: tehát lényegesen rosszabb, mint az egy-biztosítós egészségügyi modell.

Háttér

A jelenlegi kormány az egészségügyi reform legfontosabb lépésének tekinti a több-biztosítós egészségügyi rendszerre történő áttérést. Az OECD friss felmérése szerint azonban általános tapasztalat, hogy a magánbiztosítók nem javították az ellátás színvonalát, mert a szolgáltatóktól nem voltak képesek magasabb minőséget kikényszeríteni. A költségek nőttek, miközben a szolgáltatás minősége nem javult.

Az állami ráfordítások sem csökkentek, mert a legdrágább szolgáltatások, illetve az alacsony jövedelmű csoportok ellátása, ahol bizonyos betegségtípusok gyakrabban merülnek föl, továbbra is állami finanszírozásban maradtak.

Az egészségügyi rendszer hatékonysága nem javult a több-biztosítós modellre történő áttéréssel, mert a magánbiztosítók adminisztrációs és reklámköltségei rendkívül magasak, miközben a fogyasztók mobilitása a biztosítók között igen alacsony. A profitérdek és a társadalmi szolidaritás érdeke egyébként is ellentmondásban van: a testre szabott piaci áron történő szolgáltatás ellentétes a társadalmi egyenlőség értékével.

Az OECD tanulmánya szerint óriási a több-biztosítós modell társadalmi és pénzügyi kockázata. Ezek csak abban az esetben mérsékelhetők, ha a nagykockázatú egyéneket és csoportokat a magánbiztosítóknak kötelező befogadni, a kínált

termékeket egységesítik és fenntartanak egyéni hozzájárulást is (ilyen a vizitdíj). Még ebben az esetben is kérdéses a verseny erősödése, a költségszint csökkentése és a hatékonyság növekedése.

A nemzetközi felmérések szerint, ahol magánbiztosítós rendszer van, ott egyértelműen és nagyságrendileg nagyobbak az egészségügyi kiadások, miközben az egészségügyi állapot nem jobb, mint azokban az országokban, ahol egy-biztosítós modell van. Az USA a GDP 15,3 %-t költi egészségügyre, miközben az egészségügyi mutatói rosszabbak, mint az Európai Unió fejlett országainak mutatói: az amerikai magánbiztosítói rendszer egyáltalában nem jobb, mint az európai egy-biztosítós modell. Ezért Amerikában most társadalmi vita folyik az univerzális egészségügyi biztosítás és közellátás bevezetéséről: Kaliforniában ez már megindult. Az amerikaiak 56 %-a már az egy-biztosítós egészségügyi rendszer és a teljes körű közellátás bevezetése mellett van.

Következtetés

A jelenlegi kormány ugyanolyan hibás döntésre készül, mint az 1997-es magán nyugdíjpénztári döntés volt. A nemzetközi felmérések mostanára egyértelműen bizonyították, hogy az 1997-es magán nyugdíjpénztári rendszer bevezetése Magyarországon elhibázott volt. A befektetők pénzének reálértéke nincs meg, a magán nyugdíjpénztárak költségszintje magas, a verseny gyenge, a nyugdíjpénztárak közötti mobilitás nem működik. A több-biztosítós modellre történő áttérés ehhez hasonlóan elhibázott lenne. A magyar társadalomnak és a gazdaság szereplőinek ezt mindenképpen meg kell akadályoznia.

Trend

15. Hibás a magyar oktatáspolitiká

Tévedésen alapul a magyar oktatási reform: rosszak a kiindulópontok, erre hibás terápia épül.

Háttér

Tévedéseken alapul a jelenlegi kormány oktatási reformpolitikája. Az első kiindulópont, hogy Magyarországon túlképzés folyik: ez tévedés. Magyarországon a túlképzést arra alapozzák, hogy az 1990-ben a 18-23 éves korosztályból még 13 % tanult a felsőoktatásban, ma 43 %. Jelenleg 60 ezren tanulnak szakképző iskolákban, míg a 90-es évek elején még 150 ezren: kevés tehát a szakképzésben és sok a felsőoktatásban résztvevő fiatal.

Mindkét állítás azonban tökéletesen elhibázott, mert változatlan munkaerő piaci szerkezetre épül. Magyarországon az elmúlt 15 évben folyamatosan és jelentősen nőtt a fiatal felsőfokú végzettségűek bére, míg a szakmunkások bére stagnált vagy kismértékben csökkent. A munkaerőpiac és a bérszint arányok egyértelműen jelzik: több diplomásra és kevesebb szakmunkásra van szükség. A kereslet kínálat törvénye ugyanis fordított bérarányokat és bérdinamikákat hozott volna, ha igaz lenne a két állítás.

A munkanélküliségi ráták belső szerkezete sem jelez túlképzést, mert a diplomások közötti munkanélküliség mindig kisebb volt és ma is kisebb, mint a kevésbé iskolázott csoportok körében.

A magyar oktatási rendszernek valóban súlyos problémái vannak, mert a gyors felsőoktatási expanzió nem járt együtt a minőség emelkedésével, sőt romlott a felsőoktatás színvonala. Ennek ellenére a friss diplomásokat a munkaerőpiac felszívta, sőt az átlaghoz képest magasabb bérrel jutalmazta a diplomát.

A magyar oktatási reform azért is elhibázott, mert központilag, állami döntéssel kívánja kialakítani a későbbi munkaerő piaci igényeket: ahelyett, hogy a piacra, tehát piaci szereplőkre, magukra az oktatásban résztvevőkre bízna azt, hogy milyen tudást tartanak perspektivikusnak önmaguk számára a jövőben. A hosszú távú munkaerő piaci igényeket ugyanis nem lehet állami, kormányzati szinten előre látni: ahogy a tervgazdaság sem működött.

Az oktatási rendszerben növelni kell a piac szerepét, ez azonban alapvetően az oktatásban résztvevők „piacát” jelenti.

Következtetés

A kormányzat az állam leépítésén fáradozik: azonban mind az egészségügyi rendszerben, mind az oktatás területén elhibázott a reform koncepciója. Viták és közmegegyezés nélkül nem lehet kialakítani jó reformkoncepciót az egészségügyben és az oktatásban.